

หัวข้อวิจัย	การศึกษาสาเหตุและผลลัพธ์จากการปรับเปลี่ยนระบบการผลิตข้าวเคมีไปเป็นข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรตำบลวัดพริก อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก
ผู้ดำเนินการวิจัย	รองศาสตราจารย์ ดร. อรวรรณ ชมชัยยา ¹⁾ อาจารย์กิตติศักดิ์ วสันตวงษ์ ¹⁾ อาจารย์อารีรัตน์ อิมศิริป ¹⁾ นางสาวรดา อิมศิริป ²⁾
ที่ปรึกษา	-
หน่วยงาน	¹⁾ หลักสูตรวิทยาศาสตรและเทคโนโลยีการอาหาร โรงเรียนการเรือน ²⁾ โครงการโรงสีข้าว สำนักกิจการพิเศษ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
ปีการศึกษา	2555

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการปรับเปลี่ยนระบบการผลิตข้าวเคมีเป็นข้าวอินทรีย์ สาเหตุของของเกษตรกรที่นำไปสู่การปรับเปลี่ยนระบบการผลิตข้าวในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม และศึกษาผลลัพธ์ด้านคุณภาพชีวิตของเกษตรกรจากการปรับเปลี่ยนระบบการผลิตข้าวเคมีไปเป็นข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรตำบลวัดพริก อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเริ่มจากการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง รวบรวมข้อมูลด้วยการสังเกต ทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ บันทึกเทป และใช้กล้องถ่ายรูปเป็นอุปกรณ์ในการรวบรวมข้อมูล นำข้อมูลที่ได้มาจัดหมวดหมู่ แยกแยะ ตีความ หาความสัมพันธ์ เชื่อมโยง แล้วนำเสนอรายงานการวิจัยแบบพรรณนา ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. รูปแบบหลักที่ใช้ในการปรับเปลี่ยนการผลิตข้าวเคมีเป็นข้าวอินทรีย์ที่สำคัญ ได้แก่ การเรียนรู้และการถ่ายทอดความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์และการทดลอง ทำให้เกษตรกรเห็นผลลัพธ์ของการทำเกษตรอินทรีย์ พบว่าผลตอบแทนทางด้านเศรษฐกิจสูงกว่าการทำนาในระบบเกษตรเคมี ด้านสังคมเกิดระบบการเรียนรู้ร่วมกัน สุขภาพของคนในชุมชนดีขึ้น ตลอดจนเกิดการสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงกับชุมชนอื่น สำหรับด้านสิ่งแวดล้อมพบว่า สภาพพื้นที่และสภาพพื้นดิน น้ำ มีคุณภาพดีขึ้น เกิดความหลากหลายของสิ่งมีชีวิต และสภาพภูมิอากาศดีขึ้น

2. สาเหตุของใจสู่การปรับเปลี่ยนระบบการผลิตข้าวเคมีเป็นข้าวอินทรีย์ที่สำคัญ ประกอบด้วย ปัจจัยด้านสุขภาพ ปัจจัยด้านต้นทุนการผลิต ปัจจัยด้านผลตอบแทน ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม และความมั่นคงในการประกอบอาชีพ

Research Title	Study on the causes and effects of the changes of the chemical rice to organic rice production system of Tambon WatPrik's Farmers, Muang District, Phitsanulok Province
Researcher	Assoc. Prof. Dr. Orawan Chomchaiya ¹⁾ Mr. Kittisak Wasantiwong ¹⁾ Miss Areerat Imsilp ¹⁾ Miss Rada Imsilp ²⁾
Research Consultants	-
Organization	¹⁾ Curriculum of Food Science and Technology, School of Culinary Arts, Suan Dusit Rajabhat University ²⁾ Rice Mill Project, The Office of Business Affairs, Suan Dusit Rajabhat University
Academic Year	2012

The objective of this research were to study the transitional process of chemical to organic agriculture, the caused convince of farmers to transition process in economy, social and environment of effects of the changes of the chemical rice to organic rice production system of Tambon WatPrik's Farmers, Muang District, Phitsanulok Province. This qualitative research started with a review of documents, concepts and relevant theories concerned. The data were collected by the use of participant and non-participant observations, interviews, tape recording and picture taking. Those data were grouped, categorized, interpreted, and described. The results of this research were as follows:

1. The major model for using in transitional process of rice chemical to organic agriculture were the learning and explaining the knowledge of organic agriculture and the on-hand implementation. For economy aspect, the agriculturists could witness the results derived from the organic agriculture practice as follows; the decreasing cost of production of organic agriculture system was lower than the chemical agriculture system whereas the consistent incomes of organic agriculture system was the higher than those

agriculture system. For social community aspect, the results found that the introduction of learning system, the betterment of the community local folks' health condition and the inter-community networks. Environment aspect, the results showed that, the quality of land and river of organic agriculture were better than those chemical agriculture, increasing useful insects and better climatic condition for the community.

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ที่ให้การสนับสนุนด้าน
เงินทุนวิจัยให้สำเร็จลุล่วงอย่างดี ตลอดจนแก้ไขและตรวจสอบ จงงานวิจัยฉบับนี้สำเร็จเป็นรูปเล่ม
อย่างสมบูรณ์

ขอขอบคุณคุณประภาพร วีรกิจ เจ้าหน้าที่ของโครงการมูลนิธิสายใยแผ่นดิน ที่กรุณาให้
คำปรึกษาและคำแนะนำเกี่ยวกับวิธีการและหลักสูตรการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ ขอขอบคุณ
เจ้าหน้าที่และพนักงานของบริษัท โรงสีข้าวสวนดุสิต จำกัด ที่ได้ให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวก
ความสะดวกในการทำวิจัยครั้งนี้ ขอขอบคุณเกษตรกรรตำบลวัดพริก อำเภอเมือง จังหวัด
พิษณุโลกสำหรับความเชื่อเพื่อในการตอบแบบสอบถามและให้สัมภาษณ์แก่คณะวิจัยจนเสร็จสิ้น
การวิจัย

คุณค่าแห่งงานวิจัยที่พึงมี คณะวิจัยขอบอบแต่บิดา มารดา รวมถึงครูอาจารย์ตลอดจนผู้
มีพระคุณทุกท่าน หากมีข้อผิดพลาดประการใด คณะวิจัยขออภัยไว้แต่เพียงผู้เดียว

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย	(ค)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(ง)
กิตติกรรมประกาศ	(ฉ)
สารบัญ	(๗)
สารบัญตาราง	(ณ)
สารบัญภาพ	(ญ)
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญ	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
ขอบเขตการวิจัย	2
นิยามศัพท์	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	5
แนวคิดเกี่ยวกับเกษตรเคมี	5
แนวคิดเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์	9
ความสำคัญของเกษตรอินทรีย์	11
แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อม	13
คุณภาพชีวิต	19
ทฤษฎีระบบ	30
หลักการผลิตข้าวอินทรีย์	33
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	38

หน้า

บทที่ 3	วิธีดำเนินการวิจัย	40
	ระเบียบวิธีการศึกษา	40
บทที่ 4	ผลการวิจัย	44
	ปัจจัยนำเข้าที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำเกษตรเคมีเป็น	45
	เกษตรอินทรีย์ของชุมชน	
	กระบวนการปรับเปลี่ยน	51
	ผลลัพธ์ด้านคุณภาพชีวิตของเกษตรกรจากการปรับเปลี่ยนระบบการ	66
	ผลิตข้าวเคมีไปเป็นข้าวอินทรีย์	
บทที่ 5	สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	77
	สรุปผลการวิจัย	77
	ข้อเสนอแนะ	78
	รายการอ้างอิง	79
	ภาคผนวก	84
	ภาคผนวก ก รายชื่อเกษตรกรผู้ให้สัมภาษณ์	85
	ภาคผนวก ข แบบสัมภาษณ์กลุ่มสมาชิกที่เพาะปลูกข้าวในระบบ	89
	เกษตรอินทรีย์	
	การสัมภาษณ์เกษตรกร	94
	ประวัติผู้วิจัย	97

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
2.1	เครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลกชุดย่อฉบับภาษาไทย (WHOQOL-BREF-THAI)	23
2.2	เกณฑ์คะแนนแบ่งระดับคุณภาพชีวิต	26
4.1	ปฏิทินการปลูกข้าวในระบบเกษตรเคมีของเกษตรกรชุมชนท่าโพธิ์-วัดพริก	51
4.2	สาเหตุจูงใจในการปรับเปลี่ยนระบบการผลิตข้าวเคมีเป็นข้าวอินทรีย์	59
4.3	ต้นทุนการผลิตและผลตอบแทนการผลิตข้าวในระบบเกษตรอินทรีย์ และเกษตรเคมี	70

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
2.1	แนวคิดของการพัฒนาที่ยั่งยืน
2.2	ความสัมพันธ์ของการพัฒนาที่ยั่งยืน
2.3	องค์ประกอบของทฤษฎีระบบ
3.1	กรอบแนวคิดการวิจัย
4.1	แผนที่จังหวัดพิษณุโลก
4.2	แผนที่ชุมชนของท่าโพธิ์-วัดพริก

